

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Антон Тодоров Маринов, Академия на МВР - София; Научни специалности: „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ и „Икономика“.

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол)“ в СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Автор на дисертационния труд: **Гергана Божидарова Николова**, D03011680

Тема на дисертационния труд: „Усъвършенстване организацията на контрола върху ДДС измамите (на базата на категорията „липсващ търговец“)“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 468/04.06.2019 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Предметът на изследването е съществуващият към момента административен капацитет на приходната администрация по отношение организацията на данъчния контрол върху ДДС измамите и възможностите за неговото усъвършенстване.

Дисертационният труд е в обем от 203 стандартни страници и се състои от въведение, изложение в три глави, заключение, списък с използваните източници и приложения.

Въведението убедително, аргументирано и точно въвежда в темата, показва необходимостта от нейната разработка с точна цел, задачи и подходи, с конкретната и аргументирана теза.

Целта на разработката е да се изследват съществуващите проблеми в организацията на данъчния контрол върху ДДС измамите и усъвършенстване на процесите по идентифициране и третиране на ДДС измамите.

Изследователската теза, която се защитава в дисертационния труд, е, че повишаването на административния капацитет (количествено и качествено) на данъчната администрация, от организационно-функционална гледна точка, ще даде възможност за повишаване на резултатността на данъчния контрол по отношение противодействието на ДДС измамите (на базата на категорията „липсващ търговец“)

В трите глави на дисертационния труд последователно са разгледани теоретичните, методологичните и приложните въпроси на изследваната тема.

Заключението е естествен завършек на дисертационния труд. В него се потвърждава реализирането на поставената цел и задачи. Формулирани са основните изводи от проведеното изследване и произтичащите от тях препоръки.

За постигане на точно поставената цел, теза и поставените частни научно-изследователски задачи дисертантката е изградила подходяща структура на дисертационния труд.

В изследването се прилагат системният и процесният подход, както и сравнителният, аналитичният, индуктивният и дедуктивният метод. Конкретното им приложение е при:

- Проучване, интерпретация и анализ на научна литература в областта на данъчно-контролната система в България и Европейския съюз.
- Анализ на нормативни и стратегически документи на ЕС и България в областта на данъчния контрол.
- Анализ и оценка на аналитични документи на институции на Европейския съюз и България в областта на данъчния контрол.

Дисертационният труд е представен като самостоятелно научноприложно изследване. Използвани са 68 литературни и интернет източници, от които 18 са на български език и 11 са чуждестранни, 37 интернет източници, 2 нормативни акта и други документи. В дисертационния труд са използвани 2 таблици, 62 фигури, схеми и списък на използваните съкращения за онагледяване на анализа и резултатите. В общия обем на дисертацията се включват още декларация за оригиналност и достоверност и три приложения.

Може да се обобщи, че сполучливо формулираната цел, изследователски задачи и ограничения по темата са предопределили логична структура и съдържание на дисертационния труд, който отговаря на изискванията на Правилника на СА „Д. А. Ценов“ за прилагане на Закона за развитие на академичният състав в частта му за разработване на дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен „Доктор“.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Трудът е самостоятелно научноприложно изследване. Дисертацията има сериозна практико-приложна стойност, особено с разработките във втора и трета глава. Като цяло разработката се характеризира с логичност на изложението и относителна задълбоченост на направените изследвания и изводите от тях.

Успешен е и опитът на докторантката за решаване в най-голяма степен на поставените конкретни задачи. Структурата на дисертационния труд има класически формат - въведение, три глави, заключение, библиографска справка и приложения. В удачно структурираната разработка с логическа последователност се изследват съществени, методически и процедурни аспекти на проблема.

Докторантката Гургана Николова демонстрира високо равнище на запознатост спрямо състоянието на досегашната разработеност на проблема в качеството му на обект на научноизследователска дейност. Тя притежава много богата научна осведоменост относно направените досега изследвания и съответните публикации по дисертационната материя. Това предоставя възможност на авторката прецизно и адекватно да обработи и обобщи многообразните и често пъти противоречиви елементи на научното изграждане, като ги представи в съответствие с общоприетата хронологизация при научните разработки, с което е постигната максимална адекватност между заложените изследователски цели и задачи и инструментариума, използван за тяхното разрешаване.

Избраната методика на изследване при разработването на дисертационния труд е реализирана в системно-структурен и системно-функционален аспект, при което заложената изследователска теза в дисертационния труд с използването на методите на аналитичните изследвания е получила обоснован отговор чрез поставената цел и задачи. Така заявената основна теза е доказана.

Познавайки състоянието на проблема, докторантката Гургана Николова, нейната научна ръководителка доц. д-р П. Стойкова и обучаващото звено са се постарали да намерят отговор на една голяма част от актуалните и с висока стойност на научна и практическа значимост въпроси по начин, недопускащ поливариантно тълкуване на проблемите - ясно, конкретно и точно. Това е постигнато в рамките на целия обем от 203 стандартни страници, разбира се, с творческото проучване и научно осмисляне на използваните литературни, нормативни и справочни източници, чиято научна и научноприложна стойност и авторитет на авторите не подлежи на съмнение. Всичките тези помощни справочни, информационно-аналитични материали и документи са много добре използвани при обосновка на тезата на авторката в представения дисертационен труд. Извежда и включва в своите разсъждения обобщения, идеи и разбирания на други изследователи, без да напуска или принизява спецификата на своята изследователска цел и задачи.

За задълбоченото и изчерпателно изясняване на избраната тема много спомага стройният план на изследването, който следва логическата последователност на цел, задачи, ограничения, допускания, предмет, подход и методи на изследването.

Тук искам да открия няколко важни характеристики на дисертационният труд:

Първо: дисертационният труд е посветен на една много актуална и особено полезна за наукознанието и практиката тема. По мое мнение авторката е отделила необходимото внимание както на степента на разработеност на проблема, така и на неговата актуалност.

Второ: Изследването на актуалните аспекти в разглежданата проблематика е научно обосновано. В резултат на последователен анализ дисертантката извежда и аргументира интересна и вярна теза. След анализ и оценка на състоянието на проблема много конкретно и точно посочва необходимите способности на данъчната администрация. В представения труд тя умело използва интердисциплинарния и комплексен подход, като привлича в необходимата степен знания и умения от документалния анализ от научните разработки.

Трето: Много добро е познаването на предметната област на данъчния контрол, която е в рамките на научната специалност 3.8. „Икономика“.

Към основния текст е приложен богат информационен масив и точен списък на използваните документални и научни източници на български и английски език. Всичките тези помощни, справочни, информационно-аналитични материали и документи са много добре използвани при обосновка на тезата на автора в представения дисертационен труд.

Избраният начин на цитиране и подреждане на литературата следва един от познатите в науката подходи, макар че в България има национален стандарт БДС ISO 690:2011, а събраната емпирична информация е обработена професионално, достъпно, разбираемо и е нагледно представена. Чудесни, точни и впечатляващи са използваните фигури в текста, някои от които са цветни.

Всичко това говори, че докторантката добре познава предметната област и може да има приноси за нейното развитие. Тя притежава много богата научна осведоменост относно направените досега изследвания и съответните публикации в дисертационната материя.

Не установих плагиатстване и приемам, че дисертационният труд, както и приносите в него, са лично дело на докторанта.

Напълно приемам краткото съдържание на дисертационния труд в автореферата, където точно, аргументирано и по преценка на дисертантката приоритетно се съсредоточава вниманието към най-значимите нейни позиции и резултати от изследването, поради което не считам за необходимо да правя коментар на трите глави, а искам да оценя тук тяхното качество и значимост.

С всичко това дисертационният труд има не само теоретична, но и практикоприложна насоченост. Резултатите от него се съпровождат с авторови идеи, мнения и предложения, направени на базата на обобщени изводи и заключения за определяне на направленията за усъвършенстване на процесите.

Предложеният дисертационен труд напълно съответства като научна разработка по обем и качества на законовите изисквания.

III. Научни и научноприложни приноси на дисертационния труд.

Основните научнотеоретични и научноприложни резултати от извършените изследвания в дисертационния труд се свеждат до доказване с нови средства на съществени и нови страни в съществуващи научни проблеми и теории. Достоверността на материала в дисертационната разработка води до полезно увеличаване на знанията в предметната научна област и представлява оригинално развитие на частни проблеми в даденото научно направление, водещи до конкретни резултати.

Приложената справка за приносите в дисертацията е конкретна. Тя маркира добросъвестно теоретичните и практико-приложни приноси в труда си. Получените научни резултати в дисертационния труд ми дават сериозни основания да подкрепя посочените от кандидата претенции за приноси, които определям основно като научнотеоретични и научноприложни и ги свързвам със следните постигнати резултати:

✓ Посредством систематичен и критичен преглед на нормативната регулация в Република България са изследвани и идентифицирани измамите, свързани с ДДС, като обект на данъчен контрол;

✓ Очертани са особеностите на различните видове ДДС измами, като са определени характеристиките на участниците в тях. Това е постигнато въз основа на анализ на най-често прилаганите схеми на измамни действия при ДДС. Идентификацията на вида измама и ролята на извършилите я могат да подпомогнат данъчната администрация при осъществяване на контролните дейности по нейното третиране и ограничаване на щетите за фиска;

✓ Изведени и систематизирани са проблемите в организацията на данъчния контрол при данъчните измами от типа „Липсващ търговец“ (ДИЛТ) на основата на извършен статистически анализ на оценките, дадени от анкетираните служители от специализираното звено за борба с ДДС измамите на приходната администрация.

✓ Въз основа на определените и анализирани проблеми са предложени конкретни мерки за усъвършенстване на организацията на данъчния контрол при данъчните измами от типа „Липсващ търговец“ (ДИЛТ) в следните насоки: вменияване на разследващи функции на органи по приходите; създаване на Централен координационен екип за оперативен обмен на информация и синхронизиране на действията на държавни органи и институции с функционалност в областта на противодействие при ДДС измамите; реструктуриране на Главна дирекция „Фискален контрол“, Национална агенция за приходите (НАП); публичност на база данни „Рисков масив“, администрирана от НАП; изработване на комуникационна стратегия с цел подпомагане на реализацията на солидарната отговорност в хипотезата на чл. 177 от Закона за данък върху добавената стойност. Предложените подходи биха довели до подобряване на организацията на данъчния контрол и по-ефективно реализирано противодействие на ДДС измамите.

Дисертационният труд може да бъде приложен в сферата на данъчния контрол върху ДДС измамите в Република България.

Докторантката Николова е представила девет публикации по темата на дисертационния труд, които са напълно достатъчни за придобиване на ОНС „доктор“ и неколкостранно надвишават минималните национални изисквания по ППЗРАСРБ. Публикациите не само верифицират резултатите от научното изследване, но и показват задълбоченост и широка обхватност при подготовката и извършването на научно-изследователския процес от докторанта, научния му ръководител и обучаващото го звено в продължително време.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Към разработката имам следните бележки:

➤ В дисертационния труд при библиографското цитиране на информационни източници е използван APA Style (American Psychological Association), а от 2015 г. има нов стандарт БДС ISO 690:2011, който се използва за при оформяне на дисертации и други подобни документи БДС ISO 7144:2011;

➤ В приложенията към дисертационния труд не открих образците на анкетните карти, използвани в анкетното проучване.

Проблематиката, към която се е насочила авторката, е важна за социалноикономическото развитие на страната, справедливостта и върховенството на

Закона. Тя е особено актуална с оглед на възможности за увеличаване на финансирането на публичния сектор. Недобрият данъчен контрол води до ниски приходи в националния бюджет и ниско качество и по-малко количество публични блага. Бих препоръчал в бъдещата си работа докторантката да продължи усилията си по усъвършенстване на данъчния контрол у нас, като все така успешно търси и намира решения чрез новаторски подходи. Препоръката ми към нея е да задълбочи изследванията в тази насока и действително да приеме този изследователски труд като начало за по-нататъшни задълбочени изследвания в избраната проблемна сфера.

Актуалността на темата и сложността на разглежданата проблематика поражда следните въпроси, които да бъдат изяснени от докторантката по време на защитата на дисертационния труд:

- Кои са най-важните и/или спешните мерки/препоръки от предложените в дисертационния труд, които трябва да се въведат първи по време за подобряване на организацията на данъчния контрол в Република България?

- Кои от предложените мерки/препоръки в дисертационния труд, ако бъдат въведени, биха имали най-голям положителен ефект върху публичните приходи на държавния бюджет у нас от гледна точка на анализа „разходи-ползи“?

V. Обобщено заключение и становище

Независимо от направените по-горе бележки и препоръки, представеният дисертационен труд притежава необходимите обем и качества и е разработен в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, отразени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото приложение и на Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Като имам предвид всичко изложено дотук, извършената сериозна научноизследователска работа и демонстрираното от докторантката задълбочено познаване на предметната област, уменията за самостоятелен теоретичен и емпиричен анализ, постигнатите научни и научноприложни приноси, изразявам **положително становище**, като предлагам на уважаемите членове на Научното жури да се присъди на Гергана Божидарова Николова образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол)“, професионално направление 3.8 „Икономика“.

04.07.2019 г.
Гр. София

Рецензент:
(проф. д-р Антон Маринов)